פָּטוּר, כיון שזו מלאכה שאין צריך לגופה, שהרי אינו צריך שפי המכה ישמש כפתח להכניס ולהוציא, אלא רצונו הוא רק בהוצאת הליחה, ופתח כזה שאינו עשוי אלא לשעה אין בו איסור בונה. וקשה, שהרי המפיס מורסא מלבד עשיית הפתח מוציא ליחה ודם מהמכה, ומתכוין לכך, ומדוע אין בכך איסור חובל. ובודאי הטעם הוא משום שדם המכה 'מפקד פקיד' תחת המכה ואינו מחובר לגוף, ויש ללמוד מכאן שאף דם בתולים אינו מחובר לגוף אלא מפקד פקיד, ואין איסור חובל בהוצאתו, וקשה על שמואל שאסר לבעול בתולה בשבת מטעם איסור חובל.

מתרצת הגמרא: **הָתָם**, לגבי מורסא, הדם **פָּקִיד וַעֲקִיר** – כנוס בפני עצמו ואף עקור לגמרי מהגוף, ועומד לצאת, ולכן אין איסור בהוצאתו, אבל **הָכָא**, בדם בתולים, הדם רק **פָּקִיד** – כנוס הוא תחת העור ואינו מחובר כשאר דם האיברים, **וְלֹא עֲקִיר** – אך אינו עקור לגמרי מן הגוף אלא הוא קצת בכתלים ודומה למחובר, ולכך אסור להוציאו בשבת.

* * *

הגמרא מביאה מעשה בענין בעילת בתולה בשבת: **רַבִּי אַמִּי, שָׁרָא** – התיר לחתן אחד **לְמִיבְעֵל** בתולה **בְּתַחְלָה בְּשַׁבָּת**. **אָמְרִי לֵיהּ רַבָּנָן** – אמרו לו החכמים, **וְהָא לֹא כְּתִיבָא כְּתוּבָּתָהּ** – והרי עדיין לא כתב לה החתן שטר כתובה, והנושא אשה ולא כתב לה כתובה אסור לו לבא עליה, ואם בא עליה הרי זו ביאת זנות. **אָמַר לְהוּ, אַתְפְּסוּהָ מְטַלְטְלִין** – תנו לה מטלטלין תחת ידה משל החתן כמשכון לכתובתה, והרי היא מותרת לו כאילו נכתבה כתובתה. מעשה נוסף: **רַב זְבִיד, שָׁרָא לְמִיבְעֵל** בתולה **בְּתַחְלָה בְּשַׁבָּת. אֵיבָא דְּאָמְרִי** – יש שאמרו שרַב **זְבִיד גּוּפֵיהּ** – עצמו נהג כן, **וּבָעַל בְּתַחְלָה בְּשַׁבָּת.**

?

הגמרא דנה בבעילת בתולה ביום טוב: **רַב יְהוּדָה שָׁרָא** – התיר **לְמִיבְעֵל** בתולה **בְּתַחְלָה בְּיוֹם טוֹב**. ונחלקו חכמים בדעתו: **אָמַר רַב פָּפַּי מְשַׁמְיֵהּ דְּרַבָּא, לֹא תֵּימָא** – אל תאמר **בְּיוֹם טוֹב** הוא דְּשָׁרֵי – דווקא בו התיר רב יהודה, **הָא** – אבל **בְּשַׁבָּת אָסוּר**, **דְּהוּא חַדְיֵן דַּאֲפִילּוּ בְּשַׁבָּת נַמֵּי שָׁרֵי, וּמַעֲשֶׂה שֶׁהָיָה כָּךְ הָיָה** – ואותו מעשה היה ביום טוב, אך הוא הדין אם היו באים לשאלו בשבת גם היה מתיר. ואילו **רַב פָּפָּא מְשַׁמְיֵהּ דְּרַבָּא אָמַר**, רק **בְּיוֹם טוֹב שָׁרֵי** רב יהודה, אך **בְּשַׁבָּת אָסוּר.**

אָמַר לֵיהּ רַב פָּפַּי לְרַב פָּפָּא, מַאי דַּעְתֵּיךְ – מהי סברתך לחלק בין שבת ליום טוב, אם כיון שבשבת יש איסור משום חובל, וטעם ההיתר ביום טוב הוא מחמת שמִּתּוֹךְ **שֶׁהוּתְּרָה** עשיית **חֲפִירָה לְצוֹרֶךְ** אוכל נפש [שהרי מותר לשחוט בהמה ביום טוב] **הוּתְּרָה נַמֵּי שֶׁלֹּא לְצוֹרֶךְ** אוכל נפש כגון לצורך בעילה, **אֶלָּא מֵעַתָּה** – אם כן לדבריך **יְהֵא מוּתָּר לַעֲשׂוֹת מוּנְטָר** – להעמיד בשמים על האש, כדי שהעשן העולה מהם יתן ריח טוב בבגדים ובכלים **בְּיוֹם טוֹב, דְּמִתּוֹךְ שֶׁהוּתְּרָה הַבְעָרָה לְצוֹרֶךְ** אוכל נפש, כגון לבישול, **הוּתְּרָה נַמֵּי שֶׁלֹּא לְצוֹרֶךְ** אוכל נפש, ואילו במסכת ביצה (כב:) שנינו שחכמים אסרו לעשות מוגמר ביום טוב.

אָמַר לֵיהּ רב פפא, **עָלֵיךְ** – כדי שלא נאמר כדבריך **אָמַר קְרָא** (שמות יב טז) **'אַךְ אֲשֶׁר יֵאָכֵל לְכָל נָפֶשׁ'**, כלומר, הותרו ביום טוב עשיית מלאכות רק עבור דָּבָר **הַשָּׁוֶה לְכָל נָפֶשׁ**, כגון שחיטה שהותרה לצורך אכילה שהוא דבר השוה לכל נפש, הותרה גם בעשיית חבורה לצורך בעילה שאף הוא דבר השוה לכל נפש, אך עשיית מוגמר אינו דבר השוה לכל נפש, שאינו נצרך אלא למפונקים.

שואלת הגמרא: **אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַבָּא לְרַב אַשִׁי, אֶלָּא מֵעַתָּה** שלא התירה התורה צורך אוכל נפש אלא בדבר השוה לכל נפש, אם כן כאשר **נִזְדַּמֵּן לוֹ** לאדם לשחוט **צְבִי בְּיוֹם טוֹב, הוֹאִיל וְאכילת צבי אֵינוֹ שָׁוֶה לְכָל נָפֶשׁ** אלא לעשירים, מפני שקשה לצודו, **הָכִי נַמִּי** – האם גם בזה נאמר **דְּאָסוּר לְמִשְׁחֵטֵיהּ** ביום טוב.

משיבה הגמרא: **אָמַר לֵיהּ, אֲנָא, דָּבָר הַצָּרִךְ לְכָל נֶפֶשׁ קָאֲמִינָא** – כוונתי היתה שההיתר הוא בדבר שנצרך לכל נפש, ושחיטת **צְבִי, צָרִיךְ לְכָל נֶפֶשׁ הוּא**, שאף שאינו מצוי, מכל מקום אכילתו היא צורך כל אדם, אבל עשיית מוגמר אינה צורך כל נפש, אלא לאנשים מפונקים בלבד.

* * *

הגמרא ממשיכה לדון בבעילת בתולה בשבת: **אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, הוֹרָה רַבִּי יוֹחָנָן** [–שם מקום], **אָסוּר לִבְעוֹל בְּתַחְלָה בְּשַׁבָּת.**

הגמרא תמהה על לשונו של רבי יעקב 'הורה רבי יוחנן': **וּמִי אִיכָּא 'הוֹרָאָה' לְאִיסּוּר** – וכי ניתן לכנות פסק לאיסור בלשון 'הוראה', הרי לשון הוראה שייך רק בפסק להיתר המוכרע מראיה או מסברא, אך פסק לאיסור יתכן שאינו מוכרע כלל, ורק מספק החמירו בו לאיסור. מתרצת הגמרא: **אִין** – אכן, גם פסק לאיסור ניתן לכנות בשם הוראה, **וְהָתְנַן** – שהרי שנינו לשון כעין זו במשנה (נזיר פ"ג מ"ו), לגבי הילני המלכה שנדרה שאם יחזור בנה מהמלחמה בשלום תהיה נזירה שבע שנים, וחזר בנה, והיתה נזירה שבע שנים בחוץ לארץ, ולאחר מכן עלתה לארץ ישראל, **וְהוֹרוּהָ בֵּית הִלֵּל שֶׁתְּהֵא נְזִירָה עוֹד שֶׁבַע שָׁנִים אֲחֵרוֹת**, לפי שהם סוברים שאין נזירות של חוץ לארץ מועילה לאדם המקבל על עצמו נזירות, ועליה למנות את כל ימי נזירותה מתחילה, ושלא כדברי בית שמאי האומרים שדי בכך שכשיבא לארץ ישראל יהיה נזיר שלשים יום [שזהו שיעור 'סתם נזירות'], ומוכח שאף פסק לאיסור, שהחמירו עליה בית הלל, מכונה בלשון 'הוראה'.

וְאִי נַמִּי – עוד מצינו לשון הוראה לאיסור, **כִּי הָא דְּתָנְיָא** בברייתא, **חוּט הַשְּׁדָרָה** של בהמה **שֶׁנִּפְסַק** – נחתך **בְּרוּבּוֹ**, הבהמה טריפה, **דִּבְרֵי רַבִּי. רַבִּי יַעֲקֹב** חולק **וְאוֹמֵר, אֲפִילּוּ** לא נחתך ברובו אלא **נִיקַּב** – נעשה בו חור, אף זו טריפה. מעשה היה שהביאו לפני רבי בהמה שניקב בה חוט השדרה, **וְהוֹרָה רַבִּי** בְּשִׁיטת **רַבִּי יַעֲקֹב** שהבהמה טריפה, לפי שלא סמך על עצמו להורות היתר בדבר, הרי שמצינו לשון 'הוראה' אף לאיסור.

אגב שהביאה הגמרא את מחלוקתם של רבי ורבי יעקב, מסיקה הגמרא לענין הלכה: **אָמַר רַב הוּנָא, אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יַעֲקֹב** אלא כרבי.

הגמרא הביאה לעיל את דברי רבי יעקב בר אידי בשם רבי יוחנן שהורה בציידין שאסור לבעול בתולה בשבת. עתה מביאה הגמרא את הוראת רבי יוחנן זו בשם אמוראים אחרים: **רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק מַתְנֵי הָכִי** – שנה כך את מה שאירע, **אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, שָׁאַל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן יַעֲקֹב דְּמִן** [–שבא מהעיר] **צוֹר, אֶת רַבִּי יוֹחָנָן בְּצַיְידָן, וַאֲנָא שְׁמַעְתֵּי** – ואני, רבי אבהו, שמעתי ששאלו **מַהוּ לִבְעוֹל** בתולה **בְּתַחְלָה בְּשַׁבָּת, וְאָמַר לֵיהּ** רבי יוחנן, **אָסוּר.**

ולענין הלכה מסיקה הגמרא: **וְהִלְכְתָא** – ההלכה כדברי האומר **מוּתָּר לִבְעוֹל בְּתַחְלָה בְּשַׁבָּת**, ואין בזה לא משום עשיית מלאכה, ולא משום גזירת שמא ישחוט בן עוף (לעיל ה.).

* * *

בסוגיא שלפנינו (ז.–ח.) דנה הגמרא בהלכות 'ברכת חתנים'. ברכת חתנים הן ששת הברכות שמברכים בשעת החופה ובשאר ימי המשתה כמו שיבואר. את נוסח הברכות מביאה הגמרא להלן (ח.): **אָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ, אָמַר רַב הוּנָא, אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא, אָמַר רַב, אַחַת בְּתוּלָה שנשאת, וְאַחַת אַלְמָנָה** שנשאת, **טְעוּנָה בְּרָכָה** – ברכת חתנים שמברכים בשעת הנשואין.

מקשה הגמרא: **וּמִי אָמַר רַב הוּנָא חָכֵי** – וכי אמר כן רב הונא, שמברכים ברכת חתנים בנשואי אלמנה, **וְהָאָמַר רַב הוּנָא, אַלְמָנָה** הנשאת **אֵינָהּ טְעוּנָה בְּרָכָה.**

מתרצת הגמרא: **לֹא קַשְׁיָא, כָּאן** – אלמנה הטעונה ברכה, היינו **בְּבָחוּר שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה**, ולפי שזו אשתו הראשונה ושמחתו גדולה,

המשך בעמוד קצז

תיקנו לו ברכת חתנים. **וְאֶאן** – אלמנה שאינה טעונה ברכה, היינו **בְּאַלְמוֹן שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה**, שאין שמחתו גדולה כל כך, ולא תיקנו לו ברכה.

מקשה הגמרא: **וְכִי בְּאַלְמוֹן שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה לֹא** תיקנו ברכה, **וְהָאָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר לִי הוֹנָא בַּר נָתָן, תָּנָא** – כך שנינו בברייתא (מסכת כלה פ"א ה"א), **מְנַיִן לְבִרְכַּת חֲתָנִים** שצריכה להיאמר דוקא **בִּפְנֵי עֲשָׂרָה** אנשים, **שֶׁנֶּאֱמַר** אצל בועז כאשר בא לישא את רות (רות ד ב), 'וַיִּקַּח עֲשָׂרָה **אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי הָעִיר וַיֹּאמֶר שְׁבוּ פֹּה וַיֵּשֵׁבוּ', ועשה כן כדי** שיהיו מובנים לו עשרה אנשים לברכת חתנים, ומכאן שברכת חתנים צריכה עשרה. **יַהֲרֵי בּוֹעַז, אַלְמוֹן שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנָה הֲוָה**, שהרי היו לו קודם לכן שלשים בנים ושלשים בנות, ובהכרח שהיה אלמן, ואף רות היתה נשואה למחלון ונתאלמנה ממנו, ומוכח שאף בנישואי אלמן ואלמנה תיקנו ברכת חתנים.

מתרצת הגמרא: לעולם גם בנישואי אלמן ואלמנה מברכים ברכת חתנים וכפי שמוכח ממעשה בועז, **וּמַאי 'אֵינָהּ טְעוּנָה בְּרָכָה' דְּאָמַר רַב הוֹנָא**, לא שאינה טעונה ברכה כלל אלא **שֶׁאֵינָהּ טְעוּנָה בְּרָכָה כָּל שִׁבְעָה** ימים כבתולה, **אֲבָל יוֹם אֶחָד** אף אלמנה **טְעוּנָה בְּרָכָה**. ומה שאמר רב הונא שאלמנה טעונה ברכה, היינו בבחור שנשא אלמנה, שטעונה ברכה כל שבעה.

שואלת הגמרא: **אֶלָּא** לדבריך, **הָא דְּתַנְיָא** בברייתא (לעיל ה.),

שהטעם שתיקנו חכמים במשנתינו שאלמנה נשאת בחמישי ונבעלת בשישי הוא לפי **שֶׁשָּׁקְדוּ חֲכָמִים עַל תַּקָּנַת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל** האלמנות, **שֶׁיְּהֵא** החתן **שָׁמֵחַ עִמָּהּ שִׁלְשָׁה יָמִים**, שבחמישי אינו יוצא משום יום החופה, ובשישי משום חיבת ביאה, ובשבת בין כך אינו יוצא למלאכתו, ונמצא שמח עמה שלשה ימים רצופים, שאם לא כן היה יוצא למחרת למלאכתו, ומסתבר שהימים שתיקנו בהן ברכת חתנים הן כאותן ימים שתיקנו בהן שמחה, ולדבריך קשה **כְּמַאי** – באילו נישואים מדובר בברייתא, **אִי בְּבָחוּר** שנשא אלמנה, **הָאָמְרַתְּ שְׁבָעָה** – הרי אמרת שטעון ברכה כל שבעה, ואם כן אף ימי שמחתו שבעה הן ולא שלשה. **וְאִי בְּאַלְמוֹן** שנשא אלמנה, **הָאָמְרַתְּ** שרק **יוֹם אֶחָד** הוא טעון ברכה, ומסתבר שאף שמחתו היא יום אחד ולא יותר.

מתרצת הגמרא: ימי הברכה וימי השמחה אינם תלויים זה בזה, ולפיכך, **אִיבָּעֵית אֵימָא** – אם תרצה תאמר שהאמור בברייתא שהוא שמח עמה שלשה ימים היינו **בְּאַלְמוֹן** שנשא אלמנה, שיש לו **יוֹם אֶחָד לְבִרְכָה, וּשְׁלֹשָׁה** ימים **לְשִׂמְחָה. וְאִיבָּעֵית אֵימָא** שמדובר **בְּבָחוּר** שנשא אלמנה, ודינו **שְׁבָעָה לְבִרְכָה וּשְׁלֹשָׁה לְשִׂמְחָה**. נמצא שלעולם אלמנה הנשאת תיקנו לה שלשה ימי שמחה, ורק לענין ימי ברכה יש חילוק, שהנשאת לבחור תיקנו לה שבעה ימים לברכה, והנשאת לאלמן תיקנו לה יום אחד לברכה.

הגמרא מקשה על מסקנתה, שבבחור שנשא אלמנה מברכים ברכת חתנים כל שבעה: מֵיתִיבִי, שנינו בברייתא, מְבָרְכִין ברכת חתנים לְבְתוּלָה שִׁבְעָה ימים וְלְאַלְמָנָה יוֹם אֶחָד. ומַאי לָאו – האם אין הכוונה שאֲפִילּוּ אַלְמָנָה שֶׁנִּשֵּׂאת לְבָחוּר מברכים רק יום אחד. מתרצת הגמרא: לָא, אלא מדובר באלמנה שנשאת לְאַלְמוֹן.

מקשה הגמרא: ולדבריך, אֶבֶל אלמנה שנשאת לְבָחוּר מַאי, וכי מברכים כל שִׁבְעָה, אִי חָכְמִי – אם כן לִיתְנֵי בברייתא 'מְבָרְכִין לְבְתוּלָה שִׁבְעָה, וּלְאַלְמָנָה שֶׁנִּשֵּׂאת לְבָחוּר שִׁבְעָה, וּלְאַלְמָנָה שנשאת לאלמון יוֹם אֶחָד', ומכך שלא כתבה כן מוכח שבכל אלמנה אין מברכים אלא יום אחד, ואף אם נשאת לבחור. מתרצת הגמרא: אין לדייק כן, אלא התנא מֵילְּתָא פְּסִיקְתָא קָתָנֵי – הלכה פסוקה השמיענו, דִּלְיָא בְּתוּלָה דְּבָצְרָה מַשְׁבָּעָה, וְלֵיכָּא אַלְמָנָה דְּבָצְרָה מְיוֹם אֶחָד – שאין לך בתולה שפוחתים לה משבעה, ואין לך אלמנה שפוחתים לה מיום אחד, אלא לבתולה לעולם מברכים כל שבעה אפילו נשאת לאלמון, ולאלמנה לעולם מברכים לפחות יום אחד אפילו נשאת לאלמון, אך יש לך אלמנה שמברכים לה כל שבעה, והיינו אם נשאת לבחור.

* * *

הגמרא חוזרת לדון במקור הדין שברכת חתנים צריכה עשרה: גּוּפָא, אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר לִי הוֹנָא בַּר נָתָן, תָּנָא שנינו במסכת כלה (פ"א ה"א), מְנַיִן לְבִרְכַּת חֲתָנִים שהיא בַּעֲשָׂרָה, שֶׁנֶּאֱמַר לגבי בועז, כשבא לישא את רות (רות ד ב) 'וַיִּקַּח עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מִזִּקְנֵי הָעִיר וַיֹּאמֶר שְׁבוּ פֹּה וַיֵּשְׁבוּ', והיינו כדי שיהיו מזומנים לו לברכה.

דרשה אחרת לדין זה: וְרִבִּי אַבָּהוּ אָמַר, ברכת חתנים בעשרה מֻהָכָא, נאמר בתהלים (סח כז) 'בְּמַקְהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים ה' מִמְקוֹר יִשְׂרָאֵל', כלומר, ברכת חתנים שמברכים על עסקי פריה ורביה שבמקור האשה, צריכה להיות במקהלות, ואין קהל פחות מעשרה אנשים.

מבארת הגמרא מה ידרוש כל אחד מהפסוק שדרש חבירו: וְרַב נַחְמָן, שדרש דין זה מהפסוק של בועז, בְּהַאי קְרָא דְּרִבִּי אַבָּהוּ מַאי דָּרִישׁ בֵּיהּ – מה הוא דורש מהפסוק 'במקהלות' שהביא רבי אבהו. יש לומר דִּמְיַעֲטִי לֵיהּ – נצרך לו הפסוק לְכִדְתַנְיָא בברייתא, הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, מִנַּיִן שֶׁאֲפִילּוּ עוֹבְרִים שֶׁבְּמַעֲמַד אֻמָּן אֶמְרוּ שִׁירָה עַל הַיָּם – בקריעת ים סוף, שֶׁנֶּאֱמַר 'בְּמַקְהֲלוֹת בָּרְכוּ אֱלֹהִים ה' מִמְקוֹר יִשְׂרָאֵל', כלומר, אפילו תינוקות שברחם אמן הנקרא 'מקור' בירכו את ה' יחד עם 'מקהלות' בני ישראל. אומרת הגמרא: וְאִידָךְ – ורבי אבהו, שדורש מן הפסוק 'במקהלות' גם שברכת חתנים בעשרה יאמר לך, אִם כֵּן שהפסוק עוסק בתינוקות שבמעי אמן, אם כן לֵיכָּא קְרָא – יאמר הפסוק 'מְמַּקְּטֶן ישראל', מַאי 'מִמְקוֹר ישראל', בהכרח היינו עַל עִסְקֵי מָקוֹר, שברכת חתנים צריכה עשרה.

ממשיכה הגמרא לבאר: וְרִבִּי אַבָּהוּ, הלומד שברכת חתנים בעשרה מהפסוק 'במקהלות', בְּהַאי קְרָא דְּרַב נַחְמָן הנאמר אצל בועז מַאי דָּרִישׁ בֵּיהּ, מדוע הוצרך בועז לכנס עשרה אנשים. יש לומר דַּהֲווּ מִיפָּעֵי לֵיהּ – אותן עשרה אנשים נצרכו לו כדי לְמִידְרַשׁ בפניהם את הפסוק (דברים כג ד) 'לֹא יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בְּקְהַל ה'', שלא אסרה תורה אלא 'עַמּוֹנִי', וְלֹא עַמּוֹנִית. וכן 'מוֹאָבִי', וְלֹא מוֹאָבִית, ומכח דרשה זו הותרה רות המואביה להנשא לישראל. וראיה לדבר, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ שכנסם לְבִרְכָה, וכי לֹא סָגְיָא – לא די בעשרה אנשים דִּלְאו וְקַנִּים – שאינם תלמידי חכמים, ומדוע אסף עשרה 'מזקני העיר', אלא ודאי כנסם כדי לדרוש בפניהם את ההלכה 'עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית', ולכך הוצרך לעשרה תלמידי חכמים.

אומרת הגמרא: וְאִידָךְ – ורב נחמן יאמר לך שבהכרח כנסם לצורך ברכת חתנים, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ שכנסם לְמִידְרַשׁ בפניהם 'מואבי' ולא מואבית, לֹא סָגְיָא דִּלְאו עֲשָׂרָה – וכי לצורך זה לא די בפחות מעשרה, אלא ודאי כינס דווקא עשרה לצורך ברכת חתנים. אך רבי אבהו יאמר לך: אֵין – אכן אף בשביל הדרשה יש צורך בעשרה, לְפַרְסוּמֵי מִילְּתָא – לפרסם הלכה זו ברבים, והלכה הנאמרת בפני פחות מעשרה אנשים אינה מתפרסמת כל צרכה. וְכן מצינו שדרשה הנאמרת בפני עשרה מתפרסמת, כְּדַאֲמַר לֵיהּ שְׁמוּאֵל לְרַב חָנָא בַּגְדָתָאָה – מעיר 'בגדת' שבבבל, פּוֹק וְאֵימֵי לִי בַּי עֲשָׂרָה – צא והבא לי חבורה של עשרה אנשים, וְאֵימָא לָךְ בָּאְנְפַיְיהוּ – ואומר לך בפניהם הלכה זו, הַמְּוַכֶּה מתנה על ידי אחר לְעוֹבֵר שבמעי אמו, קָנָה העובר. הרי שלצורך פרסום ההלכה יש לאומרה בפני עשרה אנשים.

אגב שהביאה כאן הגמרא את פסקו של שמואל שהמזכה לעובר קנה, מסיקה הגמרא: וְהִלְכְתָא, הַמְּוַכֶּה לְעוֹבֵר לֹא קָנָה, ושלא כדברי בשמואל.

* * *

הגמרא מבארת היכן תיקנו לברך ברכת חתנים: תָּנוּ רַבָּנָן, מְבָרְכִין בִּרְכַּת חֲתָנִים בְּבֵית חֲתָנִים – בשעת הנישואין כשמכניסה לחופה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אַף בְּבֵית הָאֵירוּסִין – בשעת הקידושין קודם הכניסה לחופה, מְבָרְכִין אוֹתָהּ.

אָמַר אַבַּיֵי, וְדין זה של רבי יהודה, שמברכים ברכת חתנים בבית האירוסין, רק בִּיהוּדָה – בארץ יהודה שָׁנוּ, מִפְּנֵי שמנהגם היה שֶׁמְּתַיַּחֵד עִמָּהּ בזמן האירוסין כדי להרגילם זה בזו (להלן יב.), וכיון שמתוך כך היה בא עליה, ו'כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה', הוצרכו להקדים ולברך ברכת חתנים מיד בשעת האירוסין. הגמרא מביאה ברייתא בענין ברכת אירוסין: תַּנְיָא אִידָךְ, מְבָרְכִין בִּרְכַּת חֲתָנִים בְּבֵית חֲתָנִים, וּבִרְכַּת אֵירוּסִין בְּבֵית הָאֵירוּסִין – בשעת הקידושין.

מבארת הגמרא: בִּרְכַּת הָאֵירוּסִין מַאי מְבָרֵךְ – מה נוסח ברכת האירוסין. רָבִין בַּר רַב אַדָּא וְרַבָּה בַּר רַב אַדָּא, תַּרְוַיְיהוּ – שניהם מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה אָמְרִי, כך הוא נוסח הברכה, 'בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ – והזהירנו עַל הָעֲרָיוֹת, וְאָסַר לָנוּ מדרבנן אֶת הָאֲרוּסוֹת עד שיכנסו לחופה, וְהִתִּיר לָנוּ אֶת הַנְּשׂוּאוֹת לנו עַל יְדֵי חוּפָּה וְקִדּוּשִׁין'. וְרַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא מְסַיֵּים בָּהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב יְהוּדָה – היה חותם ברכה זו כפי ששמע משמו של רב יהודה 'בָּרוּךְ אַתָּה ה' מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי חוּפָּה וְקִדּוּשִׁין'.

הגמרא מבארת מה הסברא שיש לחתום ומה הסברא שאין לחתום: מַאן דְּלָא חָתֵים – מי שסובר שלא לחתום, טעמו, מִידֵי דַּהֲוָה אַבִּרְכַּת פֵּירוֹת וְאַבִּרְכַּת מִצְוֹת – מפני שברכת אירוסין דומה ל'ברכת הפירות' כגון בורא פרי העץ, ו'לברכת המצוות' כגון על השחיטה, שכיון שהן ברכות קצרות שאין בהן אלא הודאה ללא הפסק של בקשה, לא תיקנו בהן חתימה, ואף בברכת אירוסין אין הפסק בקשה אלא כולה הודאה. וּמַאן דְּחָתֵים, טעמו הוא מִידֵי דַּהֲוָה אַקִּידּוּשָׁא – מפני שברכת אירוסין נתקנה כלשון 'קידוש' של שבת ויום טוב, שתיקנו לחתום בו מפני שאומרים בו 'כי הוא יום תחלה למקראי קודש' ואין בולו הודאה, לכן אף בברכת אירוסין יש לחתום.

* * *

הגמרא מביאה ברייתא בענין ברכת חתנים: תָּנוּ רַבָּנָן, מְבָרְכִין בִּרְכַּת חֲתָנִים, שהן ששה ברכות כמו שיבואר בסמוך, בַּעֲשָׂרָה אנשים, כָּל שִׁבְעָה ימים. אָמַר רַב יְהוּדָה, וְהוּא – דין זה שמברכים שבעה ימים, הוא רק כְּשֶׁבָּאוּ כל יום אל המשתה פָּנִים חֲדָשׁוֹת – אנשים שלא היו שם אתמול. אבל אם לא באו פנים חדשות, אין מברך אלא חלק מהששה ברכות כמו שיבואר להלן (ח.).

מבארת הגמרא: מַאי מְבָרֵךְ בברכת חתנים. אָמַר רַב יְהוּדָה שש ברכות הן: א. ברכה ראשונה נתקנה בנגד כבודו של מקום וזאת נוסחתה, בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹקֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,